

Tandori Dezső

AVNU AKARMI, BULVAR BARMÍ

Most akkor az erős-napfényű, könnyebb-szellőjű párizsi-folyójú, áprilisi délutánt teljességgel ennek az írásnak szánjam? Nem volna betegség már az? Igaz, a folyó messze van, a Montmartre-től, melynek tővén egy kétszintes szálloda manzárdszobájában lakom, s ahonnan két nap múlva haza kell mennem – illetve hazamegyek –, s ahol először van velem „így” írógép, ahol tehát megcsinálom megint a rabságomat, ahol igyekezni próbálok, ahogy mindenféle meggyőződés híján nagyjából örökké – tettem –, ahol a tökéletlenség az á-kat, ő-keket tökéletlenül ütő, a sorkezdés egyenlősdíjért tartani nem bíró gép formájában kíséri, ahol azonban, ott, ahová most fölmehetnek szerencsejátékosan körülnézegetni – a Rochechouart utca és a hasonló nevű korút sarkán abba a kis boltba, ahol mosott holmikát és mindenféle nyüvetlen anyagot árulnak, s ahonnan ma reggel az írógép alá egy zajfogó piros, templomi piros, arannyal körbeíttatott matériadarabot vásároltam tíz frankért, s most nem a pulóverem van a l'Étraveller de Luxe csalnevű masina alatt, hanem ez, ráadásul nem az asztalon, mert nem végleges még, hogy délután gépírni fogok, tehát az ágyon csinálom ezt – ami megint milyen?! mit csinál valaki a Montmartre tővében az ágyon? gépel, egy Genet-darabba illő színű anyagon, gépeli ezt, nos, azt hiszem, kedves Szabolcs, mert önre gondoltam most, szerkesztőim egyikére e lapnál, el fogok menni hazulról. Utána a gép az asztalra kerül, alá a piros-arany darab, s akkor írok tovább barna rúdkenyérre és vörösborra hangolódva. Majd a mosottruhás bolttal kell folytatnom az írást is. Egyelőre az életet folytatom ott. Felkapaszkodok az avnu Akarmin, bulvar Barmin. Ezt is elmagyarázom, miféle névről-hulló-ékezet halálos tavaszáról van szó vele, semmi jelentős. A gép az á-t egyre rosszul üti, viszont jó át-t hoz, ha á-t, íme, ha ő-t ütök. Ha ő-t. Egyébként a nyárfák szót csak az á-k miatt írtam le. A vonat eszelősen. A ráérősségnek vége lesz itt, a gép eszelősen – illetve ő aztán igazán ráérősen – el fog vinni innen. Nagypéntek tizenharmadika – ez is lehetett volna a cím. Akkor utazom haza. A mosottboltnak különben Guerrisold a neve, egy e híján lehetne, a szép mindig összevissza elnyírt reklám-ragasztó-szalag-szövegük okán OLD GUERRE IS a cím itt, de ez hamisítás lenne. A régi háborúság, mely ily furán kifejezve akkor hát „van” – vagy „volna” –, az volna, hogy ráérősséggel és eszelősséggel küzdök a békéért. A magam belső békéjéért, vagy fordítva, békén próbálok lenni a magam megfelelő belső háborúzása, élénksége, nyugtalansága érdekében. Ez a régi háború van, de a cím onnan jön, hogy névrokonom, Dezsó Ranki plakátolt nevével így lehullajtották az ékezetet, s mert igen nagy hatással volt rám a Parc des Buttes Chaumont, e hihetetlen park, kis Gellértheggyel a közepén, várarkos tóval, magashidakkal etc., s utána az igazán meghatóan szép ívű Simon Bolivar úton vettem lisztes-ropogós-barna kenyéret, hajócska alakút, ezt meg Pali mondja nyomban, hogy belterjes legyenek, másik szerkesztőm e dologban itt, mi a neve ennek a két-gurba-vége hegyeske, közepén hasaska kenyérnek, ott vettem hát, jót ettem, táskámból elő-, majd meghúztam borom, s eltoprengtem Dezsó névrokonom, meg a rue-kön, avenue-kön, s akkor mi van akadály? Mi nem lehet akarmi

bárhogy? Mellesleg, a zongoraművészi honoráriumnak ellentmond – ellenvan – saját anyagi helyzetem itt (is), ezért a Guerrisold bolt. Meg a bor s kenyér. Különben nagyon, nagyon jó az áprilisi Párizs. Főleg, mit mondjak, minden. Nem kár rám.

És összesen tíz nap. Tíz oldal legyen hát ez. De nem itt lényeg. Hanem hogy így tíz nap: szinte semmi se kétszer. Megteremtem hát a mindig-búcsúzás, mindig-elvesztés alapállagom helyzetét is. Ahogy ide is úgy jöttem, ahogy 1988 ősze óta – Londen kezdve, Béccsel, Koppenhágában, München, Köln és Düsseldorf révén folytatva, megint München és Bécs után, fölös közjátékokra, egy újabb Köln és Düsseldorf előtt, jött most ez a Párizs. Szpéro abban az évben halt meg, mikor Éliás februárban elkezdte az ő halálai nagy sorát. Poszi, a poszátánk áprilisban elvérzett – Éliást klasszikusan hajnalidőn találtuk holtan a kalitkájában, Pipi decemberben, már London után, nyolc és fél órát haldoklott a kezünkben, Szpéro pedig éjszaka halt meg. A feleségem, akinek ezt sosem felejttem el, egy élettel tartozom érte, mint a korzikaiak felfogása, a feleségem riadt fel rá, hogy Szpéroval valami van. Így a nagyon rossz éji órákat Cicánkkal – Szpéro egyik neve – tölthettem, a tenyeremben ült, mikor már nem volt köztünk, de én még azt hittem. Kedves Szabolcs, most fel fogok menni a Montmartre-ra, és talán a rohadtul lépcsős Utrillo nevű utcát is „veszem”... bár ez nem biztos. Le fogok higgadni, a pofámat máris meg fogom mosni, a látási viszonyaimat rendbe fogom hozni, inni fogok a borból, szarni fogok egyet – itt nem hashajtózhatom, rendetlen a működés –, és közben még mindig bögni fogok. Itt fogok ülni egy montmartre-i kétszillagos hotel manzárdjának jó klozetjában, és szarni fogok, a könnyeim törölgetve. Tizenegy éve ide készültünk, aztán Szpérót választottuk. A feleségem a vége felé, két évvel Cicánk halála után, eljött ide, mert régi öreg barátai vannak itt, akik egy éjjel vagy nappal szintén elmehetnek. De én „kitartottam”. Hát most itt vagyok. A gépet a vécére azért már nem viszem.

A vécé elmaradt. Nem kell annyira neki, úgy látszik. A vécének meg végképp mind-egy. A gép alatt a piros-arany darab oly szép! Ránézek, és jókedvem lesz. Röhögök. Nem lehet rossz az eredmény, ez már maga – a fele siker, ez az alátét. A pulóver se volt rossz, egyébként. Írtam tegnapelőtt egy novellát: „Csak a testem híján” volt a címe. Az egyik éjjel Éliással álmodtam. Őt egy hegyen leltük. A feleségem ment vissza érte. Már volt három madarunk. El akartam lógni az ügyet. Ő visszament. Éliás, aki Abos, Csibukka, Juszuf, Zordon Kárpátka és Kicsiny Kakukk névre is hallgatott, a „legzseniálisabb” madarunk volt. A legtöbb kezdeményezés... ötlet... fapofa élenkség. Csak a légzőszervi megbetegedése miatt a feleségem kímélő életmódra fogta. Nagy bánatunkra Édes Éliás, Kicsiny Madár, Kedves Kakukk – ahogy az olasz szám szövegét énekeltem, ahogy „játszottam” neki Roland szintetizátoromon a Fender zongorám fölébe, s ő árrepült a billentyűkön, ráült a vállamra, leröppent a kezemre, és felsandított rám –, Kicsiny Kakukk hetente csak egyszer-kétszer lehetett szabadon. Jellemző, hogy a klasszikus halált is egyedül ő produkálta eddig. Hajnalban holtan találtuk. Még meleg volt. Mindig ettől féltünk. Hogy hajnalban ott leljük őket holtan. Samu most tüzenkét éves lesz. És a többi. Csak ne legyen az, hogy beüt: galádul: valamelyikük akkor hal meg, mikor a feleségem vagy én távol vagyunk. Azért utazunk külön, mert őket nem lehet másra hagyni. Nagy munka otthon egyedül. Ezt a feleségem jobban „bírja” csirfálni, mint én. Vezekel ezzel, azaz még ezzel is engem vezekeltet, hogy ti. én szégyenletesen rosszabbul csinálom az otthoni magányt. Az idegenbelit se szoktam jól csinálni. Ezért hoztam most el a gépet. Rettentővel több a pénz, amibe kétszer egyágysok kerülnek, a kétágys nevetéségesen olcsóbb. Ezt be kell keresni. Ez az én dolgom. Ehhez

nagyon szar szakma, hogy az ember Magyarországon ír és fordít. Félő, abba kell hagynunk az utazósdit. Nem fogjuk abbahagyni. Viszont semmi segítségre sem számíthatunk. Nem mindegy? Majdnem mindenkim meghalt, akit szerettem. Ez nem ismételtető. Képeslapot is Utrillót veszek mindig, meg De Staelt, aki kutyafuttára vette az életet, és az antübes-i műterme ablakából kiugrott. Sokat oroszultettezett is etc. Én, rogtön ideírom, ezeket a dolgokat nem tudnám csinálni. Tériszonyom, az, persze, van, de különben elképzelhetetlen, hogy kiugrom valahonnét. Ja, Éliásról álmodtam egyik éjjel. Valakinek odaadtuk, rábíztuk valakikre, és azok nem akarták visszaadni. A tévében főleg klipeket nézek itt, amit otthon soha. Most már képviselőház is van itt, az otthon is lesz, de nem nagyon nézhetem, mert pénzt kell keresnem majdnem minden időmben. A feleségem csupa rossz, nevetséges hírrel hív fel ily tárgyban. A kiadók zömének semmi pénze, le akarják spórolni a Guerrisold-gatyát is az íróról, fordítóról. Ha valaki a pénzen a magányát veszi meg, az szent dolog, úgy hiszem. És bármi magyar könyv- és egyéb-kiadásra gondolok, jól kell szelektálnom, „valami”-e, amire gondoltam épp. Nem több-e, ha előveszem a Szpéro fényképét, és megmutatom neki, hol járunk épp. Ez, persze, mindenképpen több, mondanád te diplomatikusan, kedves Szabolcs.

Hát élet, halál, pénz, életkapcsolat – mindenféle elátott – jav., elájött, még mindig jav., előjött, ilyen szar szegény gépem, előjött hát itt mindenféle, nincs az, hogy csak úgy irkálunk összevissza. Sztároljuk ezt a novellát, persze; de épp ezt nem szabad a szakma íratlan törvényei szerint mondani, hát nem mondom, viszont a Cage-féle „Nincs mit mondanom, és ezt mondom, és ez a költészet” úgy nagyon bejön, ezért el kell mennem, járni kicsit, mert novellának azért nem megy el, hogy nincs mit mondanom, és ezt mondom, és akkor az akarmi-vagy-barmi.

De boldoggá tesz a ránézés erre a pirosra-és-aranyra! Tényleg, Pali, egyszer be fogok menni a szerkesztőségbe – tudod, hogy az ilyet én úgyis mindig csak tervezem –, de tényleg, és kiterítem a piros-aranyat, és rá a gép, ott egy gép, akarmi-barmi, kis számolómasina is lehet, lehetőleg tologató, és akkor ezt a gyönyört fogjátok látni ti is. Ez is Párizs, hogy ilyen ötletek támadnak. Mint hogy ezt a harmad-négyzetméternyi anyagot meg kell venni – és lehet is ilyet venni. Húsvét koeleg, csak most kapcsolok. Ez a Feltámadás piros-arany-díze nekem itt, hát ez egész csudálatos akkor. Jutalmam a jó ötletért, hogy Nagypéntek 13-dikán utazzam. Különben is szeretek 13-dikán repülni. Vagy direkt elkerülni, ha úgy jönne ki. Párizsba is 14-dikén fogok visszatérni egy nyárinak remélt napon.

Már hogy vár itt engem ez a szertartás-piros az arannyal! Az ágy alvégében. Eljöttem most a kis belső-utcán, mely a nevezetes hegyről elnevezett utcából nyílik, és a nevezetes műintézettel azonos nevű utcába szintén kapualjakon torkollik ki kétfelé, s vannak ily szállók ott, mint Hotel d'Espagne, Hotel des Arts, Hotel Corona, Hotel Aston, Hotel Comodore, Hotel... nem bírtam megjegyezni többet. Körülbelül ezeröttszáz ív prózafordítás, sok versfordítás és soknak is nevezhető írás van „mögöttem”. Retentó biztonsággal ugrálok félre lezúduló galambfokok és vizek elöl, autók tetejére, a hűtőre mármint – Szabolcs! az az Eliot-és-a-hiének-féle „csaknem” és „ha...” vigyorsora fut az ön arcán! –, mindenféle dolog megy, a könnyed szokellés és az otromba bokabicsaklítás skálavégei közt *fizikailag*, s a fordítást is fizikai munkának tekintem, fizikai agymunkának, s mennyiségben tudom csak mérni, abba aztán beleadódik, mikor mi tud és bír, de... az emlékezet... mint a régi rossz-jó viccben: a memória, a memória...! Magára a viccre se emlékszem, csak hogy – van.

Magammal hoztam, persze, erre az utamra megint magammal hoztam – Londonban volt velem utoljára –, elhoztam a magam-válogatta Szép Ernőt, történetesen azt, de nem is mert a legkisebb volna, nem mert magam válogattam, nem, hanem mert Szpéróék tollai bele vannak ragasztgatva. Még nem vettem elő ugyan, érzelmes élet éléséről szó sincs tehát, de ott van ez: „Emlékszem emlékszem nem tudom mire”, sic, központozás nélkül. Ez az egyik alapdolog, amióta a világ. Szép Ernő megannyi ilyféle alapdologot mondott ki. Ott is tart a kedves hazájában.

Egyáltalán nem zavar, hogy szól a tévé. Nem nézem. De valami műsor megy, színes, hangos – méhkas. Ha nem is a klipek. Majdnem minden félreütésből ki lehet jönni. Méhkas helyett azt akartam írni: még ha nem is...

És a gép alatt a piros-piros, arannyal. A manzárdablakon, a Corona, Aston etc. hotelok felől befúj a szél. Ettem egy sült krumplit. Vettem még fél rúdkenyeret, még egy uveg bort. Éjszaka, ha felébredek. Legyen mi.

A csigaház-hamletes-dolgot más novellában elhasználtam már. Várom a feleségem telefonját. Még ez is drágítja a dolgot: mert *ilyen* íróféle vagyok, a feleségem meg egy *ilyen* felcségféle, nem bírunk megenni napi egy ilyen telefon nélkül. De ettől nem függetlenül már sok tucatszor fizikailag majdnem megöltük egymást, utunkat számos „botrány” szegélyezi, mondhatni, számtalan botrányos zűrzavar. Ezt csak úgy mondom. Ez ugyanúgy nem változtat semmin, mint az én írásom tényén az, hogy egyáltalán nem akarnám kifejezni magam géppüföléssel. Elég lenne a mászkálás stb. Másrészt: nem lenne elég. Nem is azért, mert pl. a Guerrisold épp zárt, csak valami apróságot tudtam venni. Gyertyapecsétes, lehamuzott, foltos dolgot. Ld. hamu vén vérfiruhán. Megy el az életem. Nem is baj (?).

Ehhez hasonló „magasröptű” kérdések villognak, ha az azonnalnak hagyod – adod át – magad. Elolvasom... most, pár napra rá, idehaza már, és sürgős írtásba kezdek. Jó tréfa, időt akartam nyerni azzal, hogy odakint írok, cipeltem a gépet, s két napot veszítettem csak, annyiba telik legalább az átírás. Legközelebb fordítani próbálok. Ahhoz nagyszótárt kell hurcolni. Valamit mégis próbálni kell. Vagy itthon kell maradni. Ez is megoldás.

Ezt cselekedném a legszívesebben. De akkor tervezni kezdek, és... Nem tudom, persze, miért. Mivel vonz bármi is, bármi? Semmivel, külön semmivel. A lehetőség, hogy tehető, hogy valamire van mód – ez az úrhatás van, nem több. De már ennek nehéz ellenállni. Mikor visszalépnék, nehéz már mindent lemondani. A feleségem nem is akarja megérteni. Miért lelkesedem bele annyira egy dologba, ha aztán visszakoznék csak? Nehéz ezt megmagyarázni. Az írás – az olyasmi, hogy akárhányszor nekiállhatok javítani. Az én dolgom. Mármost ugyanezt kellene azzal is, ami tevélegesen zajlik, vagyis ami nem papíron. Ott, furcsa módon, ez már kozmegbeszélés tárgya, nem marad „az enyém”. Viszont: minden utamról hoztam könyveket. Fordítani, ajánlani valót. A legjobb munkáim, ebben a zavaros korszakban, ilyesmitől adódtak. Itthon maradni, elutazni? Ezek az alapvető s mégis így vagy úgy azért csak eldöntendő kérdések: rosszkedvet csalogatnak elő. De az is lehet, hogy csak a borús húsvét teszi. Vagy: nagy kizökkenés a munkából. Melyet olyan jól pörgettem elmenésem előtt. Most két nap odaveszett. Miért tagadnám el, hogy így gondolkodom? Túl sok volt a csatangolás lehetősége, itthonról-távol. Itthon meg néha nekivágok, és vége se, hossza se. Hogyan kellene és lehetne hát? Egy ilyen nagy város, ennyi összegyűlt mindenféle sem ad erre tanácsot, eligazítást, semmiféle utat, avnut, bulvart, akarmit, barmit.

Majd az elbeszélés vége felé látszani fog, hogy itt többről van szó. Ezzel a lehetőség-

gel se tudok mit kezdeni, ez látszik ott: nekilódulok, hogy befejezzem, adódik valami lehe... de ez szóismétlés... adódik, hogy újakezdhessem. Miért szídom két írógépem tökéletlenségét? Hogy Párizsban az ó és az á, a q és az a... azon a masinán; itt meg egybeszaladnak szavak. Magam pedig szavakat ismételnék. Elfogadok egy kétesnek is nevezhető íráslehetőséget. A szóismétlés megint! A meg nem valóság mélyebb érzete, az fejeződik ki ebben a „lehetőségérzékelésben”? Persze, mit lehetne kristályosat mondani valamiről, ami velem-együtt-ily-állag, amit már meghaladna még egy – már? még? – ilyesmit sugalló, de metszettebb kifejezés is? Hiszen akkor túlkerülnék állagomon, állapotomon... semmi célja nem volna, hogy beszéljek róla. Azt némán, magamban is érzékelném, élném, „tenném”. A végén ugyanezt ismétlem el, s ez sem kifejezési eszköz akar lenni. Az a befejezés, ezé az írásé, még mindig elviselhető. Már rég nem a Párizsban írottak nyoma. Csak hátha valaki ilyesféle állapotban leledzik, mint én, és akkor segít neki, hogy itt „viszontláthatja magát”.

Nem merem megítélni, hogy ez így elvetendő-e, megőrzendő netán. Nagypéntek délután, elutazásom előtt pár órával, a Condorcet utcán haladtam. Sorra zártak a boltok. Most, csukott ajtó mögül, a túlsó szobából, harangszót hallok. Ok pedig harsognak erre a rádiószóra. Az eleven történet: ami velük van. Ezt is fáradtan és nyűtten fogadom most. Szó sincs róla, hogy bármi értelemben is láttam a tenger alatti termet, s megszólalásait hallottam. És megfulladások, ha majd emberek hangja szólít – végem, ha szokvány cselekvésem végezném. Amiből az elszakadás innen – kikököntetett. Főlölesleges idővesztésnek se nevezhetem jól, ami így van. Mihez képest vesztettem volna időt, mire kellett volna idő? Semmire. Vagy ezek is csak kényszerlépéses képzetek.

Most akkor igen vagy sem? Kényszerűség – vagy legjobb, még mindig a legjobb utamnak tartható mód? De hát hol vannak már azok a felindulások, melyekkel az idehazulról, a könyvkiadás mindenféleiről a feleségem által egyre – kényszerűen! – megtelefonált hírek váltottak ki bennem? Mit számítanak már! Át kellene a postámat is nézni, másfél napja halogatom. Nem dőlhetek végig, aludni egyet, mert álmos se vagyok, helyesnek se tartanám ezt a menekülősdit. Megint nyitva az ablak. Egy piros virág, sötét-kemény levelű, sok-sok piros, lila, bordó bimbó rajta, s négy szírommal kibomlón, kibomlottan is számos tucat – virul. Amióta elmentem. Előtte is ezt tette, január 21-dike óta. Akkor vettem. Azóta sok-sok zűrzavar volt, azóta volt már elutazás, voltak munkák, változott megannyi minden. Ez a virág egy-a-végte virul. Mit kezdjek ezzel a tanulással? Semmit se kezdhetek vele. Csalódás lesz, vereség, vesztés, ha elpusztul ez a növény. De utána? Lassan elmúlik ez az emlék, a hiány helye összezárul, nincs – és én fáradt vagyok, hogy hiányokon gondolkodjam. Még a legjobban a nagy teljesítményekre tudom összeszedni magam. Afféle módozatokra, melyekről általában azt szokás hinni, hogy tönkretévők, nem lehet bírni őket, „az iramot”... nekem ez az iram lassan az egyetlen, és vágyképzet, hogy Alízékkel ácsorogjak, Samu mellé lehajtsam az újságra a fejem, míg fürdik a tálban, Mokka üljön itt a vállamon, ahogy gépelek. A cselekvés, a történet részeként... és nagy ábrándok roncsaiként... így van meg az ő létük. Talán ez se volt „véletlen”, hogy Szpéró meghalt. Ld. majd erről a két fura ráérzést az elbeszélés végén. Velem történt ez, velem halt ki valami, vagy belőlem. Gépem makacsul írja, írja egybe a szavakat, nem nagyon bánom, mit tehetnek? Írógép-szerelővel annyi idő megy el. De a fürdőszobánk is így robbant le, a csempék szét akarnak hullani, a gázkészülék nagyokat durran, a vécé csöve alatt penész feketül elő, a falak megrepedeztek, a zár mellett eltört az ajtó fája, csavarok állnak ki... a villanykapcsoló mellől vakolatdarabok hiányoznak; a konyhában lezuhant a mennyezetbo-

rítás egy része, a... az.. az... a... És mit lehet kezdeni? Mintha Szpéróékkal elmúlt volna csakugyan a... stb., és ez most valami hosszabbítás. Vagy közbeiktatás? Nem, azt nem hiszem, hogy közbeiktatás. Semmi új fordulatot nem remélek. Az elutazás nem old meg semmit. Látszik, hogy az volt a természetes állapot: Szpéróval. A tizenegy év, végig idehaza vele, velük. Teltek a napok... Nem teltek könnyen. A nagy nyarak; tojásaik; haláluk fenyegetése. Most még mindig vannak effélék, komolyak. Samu, Alíz, Mokka, Icsi, Tutu... Meg kell szokni, hogy most ők a nagyok, a nagyon nagyok. De a legjelentéktelenebb is, a mai tizenkettőből... ha közülük, a jelentéktelenek, elzárkózók etc. közül hal meg valaki: az is rettentő lesz. Bár hozzáedződünk. A repülőgép felszállásánál mind kevésbé tudok Szpéróra gondolni. Anyagom – átmenetileg? nem hiszem – fárad. Persze, a teljesítmények, a mennyiségek: még a réginél is nagyobbak, sokszor. Ennyi és ennyi óra járás. Minek? Ennyi és ennyi munka... beilleszkedve valami elképzelésbe... ez és ez a kiadó így és így gondolja, szeretné... Hát megpróbálom. Csak akkor kétszeresen kevés, „amiért”. Kevés, amit belül érzek, aztán. Bedarálódik. Kevés, amit fizetnek érte. Nagyon kevés. És ez van, csak ez van.

Át kellene gépcelni még itt ezt-azt. Pár jegyzet kimaradt: „Egy sötét társaságot hagy-tál itt, s egy fényeset láttál viszont”, mondja a feleségem. Persze, ablakot mosott! Nekem is tisztogatnom kéne, itt, abban, ami még hátravan. De hát mit változtassak? Miért? A tintás beírások miatt? A Roissy Charles-de-Gaulle Aeroport-on irkáltam be. Ott olvastam, javítottam. Aztán az egészen: kétségbeestem. És kétségekbe estem. Most akkor mi van? Hogy fogalmam se volt, mit lelek öt perc múlva, mikor azon kezdtem töprengeni a Szepetopol melletti téren, hogy egyszer én a „gadget” szót nem jól, nem ötletesen fordítottam – vagy úgy húsz éve –, és most már „kacatolás, bigyózás” szóval jelölném, gondolom, megfelelően? Ugyanez a kiadó nemakarás-mikéntje volt a fizetéssel kapcsolatos telefonhír... már ha ebbe a novellába írtam bele azt. Hogy... stb. stb. Most mindez: fusson akkor, induljon? Ne lőjem le a rajtot etc. etc.? S megyek az egyik mellékutcán, mindegy, hol, arrafelé, a St. Denis környékén, s egy autó ablaktörőkarja alá cédula szorítva, hirdeti: GADGETERIE. Accessoires de Paris. 44, rue du Caire – 75 002 Paris 42.36.37.49. Hát itt a gadget. Aztán még rákényszerítődtem egy ráérzésre – szósi jav., szóismétlés – „ne mentegetőzz”, tehát, „sose magyarázkodj” –: a reptérre kiérkeztem, roskadozva a gyaloglásuktól, a tanácsalanságtól idegesen... s hová, merre? Két terminál, eleve, azaz két reptér-rész, indítóépület. S honnét megy az én Air France és MALÉV kombinációm? A kettesről, ez valahogy kiderült. Fel a buszra. De ogg, jav., ez L. P. megtisztelése, a „bolygóé”, ott: kiderült, van A, B és D terminál-rész. Melyikről jön haza az én gépem Budapestre, BUD? Kikényszerítettem magamból: B. Bizonyos logika alapján. Miféle emberek szállnak le az A-nál, a D-nél... a B volt az utolsó. És a B volt az, tényleg. Most akkor feleségemnek ezt elmondom. S hogy mi minden matériát raktam bele ezekbe az írásfélékbe. Dobjam el őket, csak mert X ezt, Y amazt kifogásolhatja bennük? Mert lazák, nemkristályosak, sic, egybeírva – különírva? – stb.? Már nem tudnám megírni „Párizst” így. Hát maradjon. Ez is volt: egyszer. És az élők, Alizék, Samuék etc. itthon azonnal visszafogadtak. Ez elég.

Nem az, hogy „visszafogadnak”, de mintha sosem lett volna az életben semmi, akarmi-barmi, olyan ez, mintha Both Benedek az Iskolá...-ban az édesanyjával örökké csodásan levelezett volna, az édesanyja meglátogatta volna őt az alreálban, és együtt néztek volna körül, széttárt karral, mosolyogva és egymás értésében, a rettentőtávú-bírhatatlanközeli ellentmondáson át különb hídként látva valamit, mint amilyen a Tower Bridge lehet avagy a Pont Neuf. Samu így várja, hogy valami újra legyen, amit ő fa-

pofán hiányként is jól bír, Alíz így dobja szét magát a tenyeremben, az, hogy visszafogad a régi rend, semmi kifejezés ehhez képest, erre már megint a „csak most az egyszer szólhatnak veled” szól egyenértékkel, az rá a szó. Valami történik velem, újra itthon velük, valami, amiért elmennem kellett. Kell-e valóban? Nem menne-e már az az egyszerűbb vonalú való, hogy csak és csak örökké együtt? Felnéztem a tornyokra – a Montparnasse, az Eiffel tornyára... nem, nem. A föld, a víz, a tűz, nem s nem. Akkor? Miféle főnyereményt akarok? Összerogyni a Tabánban, mikor Alíz ott pihen már, s nem a kezemben? Amikor Samu... a többiek? Annyiuik halála után? Hát persze, mi kevesebbet akarnék, mindennel, ami igyekezett – írás, mozgás, változtatás, azonosság –, mi kevesebbet akarhatnék? Véget érni mikor Wvég2 – sic! –, maradjon így, két félreütés, már itthonos gépemen. Mikor „vége”. De azért, de azért... itt különbségek vannak. Szeretném, ha nem kellene többé igyekezni, vágyakoznom, megoszlanom. Akkor meg? Hagyjam ezt abba, menjek vissza hozzájuk, adjam meg fürdővizüket – mellyel a feleségem mellett nem maradtak el így, melyre nem kellett akkor ily sokat várakozniok, hallom, távollétemben –, jó, mossam meg arcom, álljak köztük, nézzem őket... s akkor üljek vissza a géphez, és püföljem, ráadásul igen invenciózusan, oldalra oldal, ívre ív, a prózafordítást. De ha zajuk nem szól majd – itt-odaátról, a másik szobából... mindent meg fogok tenni magam ellen.

Nem, ugyan hogy is tennék, hogyan tudnám azt? Olyan lesz, mint mikor most elutazom. Örökké el leszek utazva, nem lesz nagy eredendőség. Ki leszek űzve valahonét örökerendően. Most, ha valamit, tudom, ezt gyakorlom. Jó volt, míg ezt nem lehetett. Rossz tudni, hogy most is csak „egy szavamba” kerülne, s nem lehetne. Szólj a világnak, írta tanárom. N. N. Á., mondd, hogy lehetetlen...

...s maradj, mondom mindhiába én is, velem.

(Budapest, 1990. IV. 14.)

Húsvét szombatja

Hát itt az én igaz lényem...?

(„Neuf” és „Samu” oly szép szóalak együtt!)

Mert mi az, hogy a Montmartre-ra fölvezető, a Montmartre-on átvezető mind az öt főbb utcát megannyiszor jártam? Hogy Utrillo lépcsőin és macskakövein felrohangáltam? Házait, ha átmázolva is, sarokra-formára fölismertem, megismerni véltem? Hazaértem-e avval bárhová? Itt az én igaz lényem, mondhatom, mondhatom-e, ahogy az egyetlen mozgás-művészet és művészet-mozgás és mozgáson és művészetén túli és inneni... ahogy ők furdenek, például, ahogy kiütögetnek rá, mikor borsót nyújtok nekik, ahogy vállamon és tenyeremben ülnek, nem „holmi madarak” (ah! sic!) a St. James's Parkban, nem a Luxembourg park madarai, nem, hanem ők, akik... de hát ezt minek magyarázom, akinek nem kell, és minek, akinek kell. Mintha egy istennek magyaráznék valamit azzal, hogy elmegyek itthonról... mit akarok én ennek az istennek magyarázni? De ha nem magyarázok neki, hát mintha néma volnék. Nem vagyok néma, ott megyek néma-vászon-ökölvívótalp cipőben, akár a Montmartre-on, mondjuk, csak olyan rettenetes utólag minden léptem visszhangja... mint a világé, mikor szerteszakadt.

Kabátlopási ügy

Ebbe a novellába írtam bele? Ha, hát akkor is jó – idézem a kedves E. P.-t, kinek udv-lapját így is viszonzom; legyen sok apró személyes az írásban, szórakozzon a telő-múló

ember! –, nos, de... A mosottbolmi-boltban kiválasztottam... tényleg-nem ebben az írásban meséltem ezt? Arra jött be poénnak, egyebek közt, hogy a szállodaszobában a pulóveremet tettem a gép alá, ne zörögjön úgy, hát csak a testem hiányzott, a pulóverből, s akkor megláttam magamat, test-híja ugyanígy, egy kabát alakjában távozni. Kiválasztottam egy kabátot, de nem voltam meggyőződve felőle. „Kabátja már van”, mint a skót lányok vicce a vekkeróráról és a konyvról, amit vennének Jane-nek. Hát azért szemmel tartottam a kabátot, s egyszerre bejött egy – ld. Szép Ernőnél e figurák – alak. Bejött egy ilyen generál figurális. És mustrálgatni kezdte „kabátom”. Pár méterre álltam, pár öltre, pár tucatnyi araszra. Mily gonddal próbálgatta! Minden patentját, gombját, zsinégét. S akkor – láttam, a kabát: megy. Ezt ő megveszi. Néztem. Bebóklászott más ruhahalmok tartói-tárlói közé, s akkor... egyszerre csak látom, kifelé navigál. Szabály szerint navigált. A kabát a karjára csapva, szürkéségével a legkisebb látfelületet nyújtva a bolt arabus tulajdonosainak, akik nem tudtak e manőverről. Láttam. S az utolsó napig rettegtem Párizsban ettől: többször is leírtam... mármost ha szobámban valaki elolvasta – egyszer egy zihherhejtűm igen meglepő helyre volt téve asztalomon! hm! –, hát bűnsegéd vagyok e bajban. Nos, vitte. Ellopta, tets, jav., testem nélkül ment a kabátom, s csomagolózacskó nélkül. Igen, ha anélkül, hát ellopta, ez bizonyosság. Ez volt az én kabátlopási ügyem. Láttam, ahogy ellopják a kabátot, mely nekem is megtetszett. Stb. Itthon tehát, ahogy ezen s efféléken „jókat nevetünk”, az a jelszó: csak ne sok lelk-izést! Alíz a legjobb példa: veszi a dolgot natúr, ha megvan hozzá az evidenciája. Nekünk egyszerűen *tágtani* kell az evidenciánkat... tudni kell néha testünk nélkül is eltávozni a kabáttal! Hogy ez nehéz?

Ezt most én mondtam! Ismétljem el: „Hogy ez nehéz...?” Szlógán-értéke van. De ahogy lógázta az az alak a kabátot...! Moccanatlan lógázta, sz...! Alíz visszatalált, sőt! Mi egyébről lenne szó? Most akkor a hátralévő, az eddiginél kurtább életrészre megvan a szlógán: „mi egyébről lenne szó...?”

Hogy ez nehéz? Itthoni írógépem is a régi hibáival fogad. Például egybeszaladnak a szavak stb. Hát a ronda gépelésért, kedves Szabolcs, elnézést, s többiek...! De Párizsból oly kevés frás lett eddig minálunk! Ne dobjuk el ezeket a férc műveket se. Járnai is férc, jav., férci munka Párizsban, s bárhol. De akármennyit együtt-lenni is oly később-kibomló dolog, hogy ha férc, ha kötél, ha drót, egyképp ráng: el, el, szét. Maradjon akkor, ha már úgyis vissza lesz, az össze. Maradjon, hogy Párizsom utáni napomon vad boldogságban ülök itt, ahol ötvenkettedik éve élek.

Életemben másodszer jártam ama helyszínen. Először értettem meg, hogy itthon minden megvár. Ha meg van, adva, a módja. Aztán én meg szépen eltűnök, hiába adnám bármi módját. Volt az is, hogy a Rochechouart utcán, a mosottbolthoz fölmenőben, így ültem le a Condorcet utcában, húztam egyet üvegemből, csavargóként, ettem kenyeret zot, jav., hozzá – turistaként. S a Nagypéntek délutánra elcsondesülő keresztutcán szépen ott mentem.

Mit kellett volna tennem mást, megfelelőbbet? Senki se kérdezett!

– The End –

„Eme sikerült vicc után...”,

mondja Dömi – akinek őt be kellmu... íme, gépem!, akinek őt be kell mutatnom... hát annak jók leszünk így is... Dömi, akinek Kazinczka nevű rokona a Kazinczy utcai játékanthiváriumban vett mackó, valamint Simonka és Celeszün, akik meg vakok és

csökkentlátók által varrt lények, és ama városrészből vannak szintén, őket akkor vettem, mikor Szpéró még élt, s nem utaztam el 1986-ban Londonba, félórával azú, gépem, az út előtt visszaléptem, sm, gépem, s most – eza, gépem – ez a „sm”, olyan, mondja Dömi, mint egy kis hajó, papírhajó, mint a klipéken váratlanul elindulnak ilyen papírhajók egyáltalán nem illő vizeken – nem vizeletre gondolok!, mondja Dömi, azaz Főmedvém... nagy a hangulat! megyek Alízékhoz mindjárt, csak ők Belgrád klipjeire oly harsogva üvöltönek, hogy abba csak belesonhatnék,, de mit is akart mondani Dömi eme sikerült vicc után? Ja, a króm *oszómáról* lett volna szó, hozz nekem Párizsból, ha látsz, egy króm oszómát, mondta Főmedvém, talán japán kiadmányban van, oszóma, króm, be lehetne építeni belém, s talán halhatóvá válnék, halandóvá, akarja mondani, s elmúlnék kín nélkül az éjfelen, te hajnali három tájt halnál meg, mint Szpéró, mondja Főmedvém, az már tenéked csekélység, mint egy rossz fogműtét, én elmúlnék kín nélkül az éjfelen, nem kéne, hogy eléggessenek veled, vagy múzeum-ban üldögéljünk, s bármi méltatlan sorsra jussunk netán, egy ilyen króm oszóma talán ki is tartana addig, míg te sorra nem kerülsz, ellegesen, neked, ismétli, semmi lesz az már, gondold meg, még engem hogy megholtam, átölelsz, aztán, ha jönnek is kínjaid, tudod, a Szpéró halála órájára, fél három, három, éjfél után, elmúlsz, azt már térdelve kibírod, annál sokkal gyötrelmesebb négy cuccal, busszal, helyi vasúttal, busszal megint, kijutni a légi kikötőbe.

Ok teljes – pillanatnyi – létszámban harsognak odaátról. Csak Szpéró, Éliás, Pipi, Csucsú, Tili, Poszi, Böbe, Pepi, Ibraha, Filipke, Rozsdás, Flóri, Mikóka és még kb. tízenhetük halálát kéne valahogy leszámítani, különben teljes a létszám. És egy éve s négy hónapja senki se halt meg közülük. Hát nem nagyszerű? Mikor Flóri, elsőjük, hozzánk került, nem is tudtam még, „ő” csipog lentről. Mint a koanban: „Szobámba ödöng / fáradtan egy őszi légy. / – Te dongsz így? – Ő dong.” Ő csipogott a járdáról, elhagyott szombati járdáról, a porból. Én meg bölcsekedtem: „Istenem, eleget adtál, eleget elvettél, kérlek, hagyj végre örökre békén...” Meglett Flóri, meghalt egy hajnalon, követte őt jöttével Szpéró etc. És mintha „Istenem” csak meg akarná mutatni, hogy mikor lesz az, mikor eleget adott és eleget vett el. Még ez is, ebbenhi, gépem, ebben hinni is olyan nagy dolgo, jav., én, dolog, hogy az egész hit és béke kérdését, és mind a nagy Körútnyi és Sugárútnyi és Mellékutványi és Térnyi nyugtalanságok ki-kérdezettjét is megéri.

Mindenesetre: ezt a pillanatot, mikor végzek írásommal itt, megértem, és ők, akiknek hangja a gépzajra külön is harsogó, megérték. S most elnémulunk. Ugye, hahhat, jav., én, ugye, hallatszok? Mint fohász, melyre...

Hát ne jönne a válasz?

Hát kéne annyira törődnünkcsa, jav., gépem, törődnünk csak magunkkal is, hogy számon tartsuk, mi mire válasz?

Fő, hogy valami szóljon.

Hát csak most az egyszer szólhatnak veled, szóltam, ahogy Roissyról – vagy nem Roissyról – felszállt a gép.

De Szpérónak már mindig az kell, hogy szóljon, hogy én szóljak. Akkor ő szól – vagyis nem szól, nem, nem szól. Előbb-jár nálam.

(Megyek Samuhoz, Alízhoz. Kint: nagy szombat-délelőtt.)